

Gart der Gesundheit: wôrmût.

wôrmût iii Capit

Absinthium latine·Grece Absinthion·Arabice Saricon·

(Die meister in der ercneÿ sprechen· das wôrmût seÿ heÿß in dem ersten grad· und trucken im dem andern· (Platearius sprichet· das wôrmût ein widerwärtige naturen an jr hab· wann sÿ laxiert und stopffet und die zwei sind wider einander· Und darumb spricht er· das wermût genüczet sol werden mit vermischung· und das angesehen werde gebreken des menschen· wann ist es sach das die natur des mennschen verstopffet wâr· so sal man der wôrmût zûgeben ding die jr die natur beneme der stopffung· und allein laxiere· Ist es aber sache das die natur zû vil flüpsig wære· so sol man dem wôrmûtt nemen die natur des flusses· und zûgeben ding die do stopffen· (Hierinn mercke eben· wilt du den menschen stopffen mit wermût· so brauche die mitt eÿsich oder mit wein· (Wilt du aber den menschen laxieren mit wôrmût· so brauche die mit hönige oder zucker· (Avicenna spricht das der saffte von wôrmût fast stercker seÿe zû nützen denn das kraute· wann der saffte der ist do heysser in dem ersten grad denn das kraut· (Wer wermût safft trincket ze [17] hen tag nach einander· und auff ein mal vier quintin mit zucker vermenges· der selb safft verczeret yctericiam· das ist die geschwulst· unnd benymmet auch dem menschen also genüczet ydropisum· das ist die wassersucht· (Und also genüczet zeühet vil feuchtigkeit von

(1) **Alsem**, 3de kapittel.

Absinthium Latijn, Grieks Absinthion, Arabisch Saricon. (**Artemisia absinthium**) De meesters in de artsenij spreken dat alsem heet is in de eerste graad en droog in de andere. Platearius spreekt dat alsem een tegengestelde natuur aan hem heeft, (2) want ze laxeert en stopt en die twee zijn tegen elkaar. En daarom spreekt hij dat alsem genuttigd zal worden met vermenging en dat aangezien worden de gebreken des mensen, want is het zaak dat de natuur des mensen verstoppt was zo zal men de alsem geven dingen die haar die natuur benemen van de verstopping en alleen laxeren. Is het echter zaak dat die natuur teveel vloeiend was dan zal men de alsem nemen van de natuur van de vloed en toe geven dingen die je stoppen.

Hierin merk even, wil u de mensen stoppen met alsem zo gebruik die met azijn of met wijn. Wil u echter de mensen laxeren met alsem, zo gebruik die met honing of suiker. Avicenna spreekt dat het sap van alsem erg sterk is te nuttigen dan dat kruid want het sap dat is zo heter in de eerste graad dan dat kruid. Wie alsem sap drinkt [17] zeven dag na elkaar en op een maal vier quintin met suiker vermengt, datzelfde sap verteert yctericiam, dat is dat gezwel, en beneemt ook de mensen also genuttigd hydropisis, dat is die waterziekte. En also genuttigd trekt het veel vochtigheid van de milt en lever. Johannes Mesue spreekt dat

dem milcz und lebern· Johannes mesue· sprichet· das wermût stercket dem magen und die leber· unnd bringet lust zû essen· und machet gesunt die verstopfften kranckheyt· als dann ist die geelsucht unnd die wassersucht· (Wermût tôdtet die wûrm in dem bauch· und treÿbet sÿ auß mâchtiglichen wann man davon machet ein pflaster also· Nÿmme wermût vier lot· eüforbie ein halb lot· gebrennett hÿrpkorn ein lot· und ein lot hasengallen· und darunder gemüschet hönig· und darauf ein pflaster gemacht· und das geleget auff den bauch· (Item· Wer daz kaltt lange zeÿt gehabt hatt· der nûcze zû frummen den safft von wermût mit zucker vermendet· er genÿset davon zûhandt· (Wermût safft vermendet mit pferpichkeren· und in die oren getrâfft· machet sterben die wûrm in den oren. (Wermût reÿniget den magen und lebern von der gallen genant colera· und zeühet zû zeiten die selben feüchtung auß mit den hârmen· (Auch behütet wermût dem menschen vor füllung des geblütes in dem leybe· mit wein gesoten und des tags auff ein male nüchter getruncken auff vier lot. (Wermût wasser gemüschet under tinten· behütet dz papier vor den meüsen und wûrmen do mit geschriben· (Wermût ist fast gût und nûcz den zerknüscheten gelydern· wenn man darzû thût oder vermüschet hönig· und ein wenig gûts weins und gestossen kümmel· und darauff geleget geleych einem pflaster· (öle von wermût gemacht und in die oren gelassen· bringet widerumb dz gehôrde· (Item Wermut mit eÿsig gemendet und den mund mit gewâschen· machet einen wolriechenden mundt· (Die meister sprechen· das wermût sterck fast den magen· also vertreÿbt sÿ alles das in dem magen bôp ist. (Wermût und eppich kraute· eins als vil als des andern· gestossen und den safft getruncken mit zucker und mit süssem holcz safft vermendet· vertreibt asma dz ist dz schwâr âtmen· (Wermût getruncken mit eÿsig· hilfft dem geschwollen milcz· (Wermût gestossen und das safft gemendet mit hönig· und an die augen gestrÿchen· machet sÿ klar· (Wermût gesoten mit baummôl und damit den bauch bestrichen· das hilfft dem krancken magen und der bôsen lebern. (Item wermûtsafft mit hönig vermendet· ist gût wider die trunckenheÿtt· Und wermûtsafft ist auch gût feauwen feüchtigkeit

alsem versterkt de maag en de lever en brengt lust te eten en maakt gezond de verstopte ziekte zoals dan is de geelziekte en de waterziekte. (3) Alsem doodt de wormen in de buik en drijft ze uit machtig als men daarvan maakt een pleister also; Neem alsem vier maal 16,7 gram, Euphorbium een half van 16,7gram, gebrand Panicum koren een 16,7 gram en een 16,7 gram hazengal en daaronder gemengd honing en daaruit een pleister gemaakt en dat gelegd op de buik. Item. Wie dat koude lange tijd gehad heeft die gebruikt te verbeteren het sap van alsem met suiker vermengt, hij geneest daarvan gelijk. (3) Alsem sap vermengt met perzikkernen en in de oren gedruppeld maakt sterven de wormen in de oren. Alsem reinigt de maag en lever van de gallen genaamd colera en trekt in tijd diezelfde vochtigheid uit met het plassen. Ook behoedt alsem de mensen voor vulling van het bloed in het lijf, met wijn gekookt en per dag in een maal nuchter gedronken op vier lood. (3) Alsem water gemengd met een inkt behoedt dat papier voor de muizen en wormen, daarmee geschreven. Alsem is erg goed en nuttig de gekneusde leden als men daartoe doet of vermengt honing en een weinig goede wijn en gestoten komijn en daarop gelegd gelijk een pleister. Olie van alsem gemaakt en in de oren gelaten brengt terug dat gehoor. Item, alsem met azijn gemengd en dan de mond mee gewassen maakt een welriekende mond. De meesters spreken dat alsem versterkt erg de maag, also verdrijft ze alles dat in de maag kwaad is. Alsem en selderij kruid, de een als veel als de andere, gestoten en het sap gedronken met suiker en met zoethoutsap vermengt verdrijft astma, dat is dat zware ademen. Alsem gedronken met azijn helpt de gezwollen milt. Alsem gestoten en dat sap gemengd met honing en aan de ogen gestreken maakt ze helder. Alsem gekookt met olijvenolie en daarmee de buik bestreken dat helpt de zieke maag en de kwade lever. (4) Item alsemsap met honing vermengt is goed tegen de dronkenschap. (5) En alsemsap is ook goed vrouwen vochtigheid te bewegen die ze in teveel tijd verstopt is, vermengt met bijvoetsap en ook met een weinig mirre en ook honing, daaruit gemaakt [18] een pen en in haar schaam gelegd zoals Avicenna en Serapio en Pandecta sinds beweren. Item.

zû bewegen·die zû mann zeýt bestopffet ist·vermenget mit beyfuß safft·und auch mit ein weinig mirra und auch hönig·darauf gema [18] chet ein zapffen in jr schame geletet als Avicenna und Serapio und Pandecta sind bewären. (Item Wermûtsafft und potris safft genant borago·und tausent guldin blûmen·genant centaurea·gesotten mit geyschenn milchmolcken·mit zucker süß gemachet·ist gût wider des milczs süchtung·und wider das fieber· (Item Wermût gesoten in laugen mit stabwurcze·domitt das haubt gewaschen·ist gût wider die har auffallung·genant alopecia·	Alsemsap en bernagiesap, genaamd Borago, en duizend gulden bloemen, genaamd Centaurium, gekookt met geiten melkwei en met suiker zoet gemaakt is goed tegen de miltziekte en tegen de koorts. Item. Alsem gekookte in loog met citroenkruid en daarmee dat hoofd gewassen is goed tegen de haar uitval genaamd alopecia.
---	---

Vorm.

De absintalsem wordt net zo groot als de bijvoet, zestig tot honderd twintig centimeter. De bladeren zijn een paar maal geveerd en aan beide zijden grijs zijdeachtig viltig, op droge arme gronden is het meer zilverachtig en op goede gronden meer groen. De kleine, knikkende en lichtgele bolvormige bloemhoofdjes, als knoopjes, staan in een pluim van juli tot september.

Naam.

Dodonaeus; 'De Grieken noemen dit kruid Absinthion en sommige van hun komedieschrijvers noemen dat Apinthon of ook Apinon alsof men ondrinkbaar zei omdat het door zijn onlijdbare bitterheid niet in dranken gebruikt behoort te worden. In het Latijn noemt men het Absinthium en die naam heeft het in de apotheken behouden'.

Absinthium, is de oude naam, waarschijnlijk stamt het van een Grieks woord apsinthion, een leenwoord van het Perzisch, dat verliezen van vruchten betekent (meer strooien of springen) De naam kan daarvan afgeleid zijn omdat men geloofde dat deze plant het voortijdig afvallen van de in de buurt groeiende vruchten, als druiven, veroorzaakte, of als afdrijvend middel bij geboorte. Of van Grieks *a*: zonder, *psinthos*: genoeg, ongenoeg, omdat de bittere smaak het genoeg beneemt, of ondrinkbaar wordt vanwege het bittere sap.

de Hoogduitsers noemen het Weronmut of Wermut'.

Dodonaeus; 'Door de Duitsers wordt het Wermuth genoemd, oud Hoogduits Werimote en Weramote, Wermuda bij Hildegard, Weronmuth en Wermut bij Bock, wermut staat mogelijk met warm tezamen, zou een verwarmende drank zijn. In een oud kruidboek staat: 'es erwemet den Leib'. Het tweede deel, het od of ot, betekent schat, (vergelijk Kleinod) bezit of kracht, dat tot uot werd Later is het woord volksetymologisch an muot geworden. Het gaf als volksmedicijn warmte verlenende kracht (de drank) Vandaar het volksgebruik: "als men de handen van een kind, voor het einde van zijn twaalfde levensweek, met alsemsap overwrijft, zal het gedurende zijn hele leven door warmte noch koude gekweld worden", Wiegenkraut, gebruikt als slaapbevorderend middel en men legde het in de bedjes, vergelijk Galium. Naar een andere verklaring omdat het de Mut weert, bitter smaakt en dronken maakt. Een dropje wermut die in de vreugdebeker valt, staat de bekervreugde wehrend in de weg. Het ontnemt alle mut door zijn bitterheid. *"Ich spur genug an meiner Armut, dat mir das essen schmackt ohne Warnmut"*. "Ik heb genoeg aan armoede om het eten te laten bederven door wermuth". **Symbol van bittere ellende.**

De naam Alsem is genomen uit het 6de eeuw Latijnse aloxinum, alosantus of aloxinum wat stamt uit Grieks *aloë oxines*, het kruid werd met bittere aloë vergeleken. (mogelijk verwant met Hebreeuws alua: bitter)

Gebruik.

Alsem zijn werking was vooral op de maag en zo op de darmen. De laxerende werking kan betwijfeld

worden, maar het is erg bitter en bevat eetlustopwekkende stoffen en gebruikt als middel tegen maagstoornissen. Vanwege zijn extreme bitterheid wordt het meestal gebruikt met suiker. (a) De ziekten die voortkomen van ophoping van levenssappen in de holten van het lichaam worden door alsem genezen omdat ze de materis peccans (zondigende ingebeelde ziektestof) uitdrijft.

De laxerende werking kan betwijfeld worden, maar amarum; bitter, is het zeker, het bevat eetlustopwekkende stoffen.

Als abortivum heeft het in de geschiedenis faam gemaakt. Het bevat thuyon dat aanleiding geeft tot aanvallen, stuipen en zenuwstoornissen, zeker niet tegen dronkenschap.

Het gebruik tegen motten is algemeen bekend.

Een versterkend bitter, Tinctura d'absynthe, kan er van verkregen worden. Het alcoholgehalte is hoog, de kleur er van is groen. De drank geeft eerst activiteit en aangename sensaties, inspireert tot grote gedachten maar bij gewoontedrinkers degenereert het de hersens, beschadigt het centrale zenuwstelsel en het eindigt in delirium en dood. Alsemolie is een uitgesproken hersengif. Het is het 'kruid van het vergeten'. Een bepaald bestanddeel van de absintolie veroorzaakt onder andere epilepsie. In ons land werd volgens de Absintwet van 6 dec. 1909, in werking getreden 20 juli 1910, verboden absint in te voeren, te vervaardigen, te verkopen of af te leveren. In Duitsland werd het in 1923 verboden, in Frankrijk op 5 juli 1910. (Het is onlangs weer vrij gegeven)

Herbarius in Dyetsche; 'Alsen, wit alsem of absinthium is heet in de eerste graad en droog in de tweede. Het heeft een bitterzure, scherpe ((a) dat is pontiken) en allerbitterste smaak. In het begin van de lente kan je het verzamelen in de schaduw, dat is uit de zon. Een jaar kan je het in goede staat houden. (2) Het heeft krachten die met elkaar in tegenstelling zijn, namelijk om te ontsluiten of te laxeren vanwege zijn hitte of bitterheid en samen te binden of te verstoppert vanwege zijn grove substantie. Afgaande op het uiterlijk ben je gemakkelijk van oordeel dat het de tegengestelde werking heeft, daarom moet je het niet geven wanneer het plantmateriaal niet bereid of klaar gemaakt is. (a) Vanwege zijn hitte wordt de materie los gemaakt en doordat het vanwege zijn scherpe zuurheid of wrangheid tezamen wordt gedrukt wordt het naar beneden uitgedreven. Alsem opent sterk de verstoppingen zoals de geel gekleurde waterzucht die vooral uit koude zaken ontstaan zijn. Zoals Avicenna in het tweede kapittel, tweede fen en tweede traktaat zegt dat als je van het sap van alsem 's morgens drie of een half ons nuchter gedurende tien dagen in neemt zal het deze ziekte genezen, maar vanwege zijn afstotende bitterheid kan je het met suiker voldoende zoet maken. Maar je kan alsem ook in geitenwei koken waarbij je een beetje suiker toevoegt. Of wanneer je pillen van rabarber genomen hebt kan je de siroop die hierna volgt tien dagen lang nemen en elke morgen anderhalf lauw glaasje; 'Neem van de topjes van alsem de helft, neem de bloemen van santorie, van violen, van bernagie en van tamarisk en van elk twee drachmen, van de wortel van rapunzel en zoethout van elk een drachme en van rozijnen anderhalf ons. Dit doe je bij elkaar, stamp het licht en kook het in water totdat een derde deel verkookt is, dan haal je het door een doek en met voldoende suiker maak je het zoet en moet je er een siroop van maken. Daarna neem je om aan te sterken van dyarodon abbatis.

Tegen alopecia (dat is het uitvallen van het haar) en tineam (dat is schurft/schimmel) of schurftachtige uitslag op het hoofd kook je alsem, abrotanum en roomse spica en van elk zoveel als je wilt in wijn en was je daarmee het hoofd.

Tegen bleekheid of littekens rond de ogen of elders die door stoten of van slagen gekomen zijn: 'Neem het sap van alsem en meng het met honing en gerstemeel'.

Tegen wormen neem je het sap van alsem en meng het met poeder van wormkruid en wat honing.

Tegen het rood van de ogen en blindheid is het sap van alsem goed, ook tegen doofheid of tuiten in de oren. Het is ook goed om in de oren de damp van wijn die vermengd is met het water waar alsem in gekookt is te ontvangen.

(3) Als je het sap van alsem en de olie uit de kernen van perziken in de oren doet doodt dat de wormen. Item tegen een stinkende mond als gevolg van verrotte materiën die zich in de maag bevinden. Het is een goede wijn waar alsem en de schil van citroen in gekookt is.

(4) Tegen dronkenschap is het goed om het sap van alsem met honing in te nemen.

(5) Een pessarium (dat is een soort van instrument in de baarmoeder net zoals een klysma in de aars) van raapolie waar alsem en bijvoet in gekookt is laat bij de vrouwen hun menstruatie komen'.

(a) Platearius zegt; 'Absinthii duo sunt genera unum quod dicitur vel quia in ponto insula reperitur vel quod ponticum habet saporem'. Dodonaeus; 'Plinius zegt dat diegene die in het landschap Pontus genoemd groeit veel bitterder is dan die in Italië groeit. En Ovidius zelf betoont dat de alsem van Pontus zeer bitter is en zegt aldus:

Dit is het bitter landt, het kan me niet behagen.

Want hier zijn de velden grijs die niets anders dan droeve alsem dragen'.

Maerlant; 'Absinthium, als Platearius vertelt, is een kruid van groot geweld. Zeer bitter en doet zeer goed als je het met wijn drinken moet of het sap uitgewrongen alleen dan is zijn nuttigheid niet klein. Alsem heet het en helpt steeds de lever en de milt, beide. (3) Wormen, zegt de schrift, verdrijft het mede, wat men gelooft. Het purgeert mede het hoofd, die aan beroerte lijdt ik raad hem dit te plegen want het verdrijft haar komen. Die de spraak is benomen is het nuttig dat men het geeft. Die wormen in zijn oor heeft, giet het er in, ze blijven dood. De maag is ze nuttig groot. (3) Ook verdrijft het wormen en mijten die kleren eten en bijten'.

Herbarijs; 'Abcincium, dat is alsene en dat is heet in de eerste graad en droog in de 2de. En men zal het verzamelen op het eind van de lente en drogen en dan blijft het 1 jaar goed. Men zegt dat alsem van (2) zichzelf tegengesteld werkt. Geeft men het voor de vochtvermengingen rijp zijn dan verstopt ze het lichaam en maakt ze hard. (a) En rijpt men de materie voordat men het geeft dan laxeert ze de vochtvermenging, dat is dat ze laat schijten en dus heeft ze een kracht die de natuur helpt laxeren. En een andere is dat ze versterkt dat men stoppen wille en de materie van het euvel uitsluit die ligt in de holte van de leden.

Alsem versterkt de maag en purgeert hete vochtvermenging van rode gal met schijten en ze versterkt de lever en ontstopt en opent die. En ze maakt de lever en de geelzucht lust van eten dat van rode gal benomen werd. En ze geneest de geelzucht en vecht tegen dronkenschap. Met ciceleo (Cicer, ook Cicero) of met spica (Valeriana celtica of Nardostachys jatamansi) gedronken is het goed tegen pijn van de maag en in de darmen die van grove wind en van vochtigheden komen. En met azijn gedronken verzacht het versaagdheid (indigestie) van te veel eten en maakt goede urine. En met zeem (honing) getemperd geneest het dat gezwel dat onder die oog ligt en droogt lopende oren.

Alsem gemengd met olie van rozen en gesmeerd omtrent de maag versterkt en verdrijft de pijn. En gepleisterd op een harde milt laat die hardheid scheiden. (5) En getemperd met zeem en in de baarmoeder gestoken laat de vrouw haar stonden hebben. En gekookt in olie en de maag daarmee gezalfd en de lever helpt hen zeer.

(3) Dioscorides zegt; Alsem gelegd in kisten behoedt de klederen dat ze niet door de motten bedorven worden. En vindt men geen alsem neem dan anderhalf drachme polei, want het doet hetzelfde. Bedagoris (Pythagoras ?) zegt dat men net zoveel asa-foetida en mirabolanorum indorum mag nemen die hetzelfde werk doen wat alsem doet'

(2) De betekenis van deze zin is dat alsem een dubbele schijnbaar tegenstrijdige uitwerking heeft. De humoren rijpen was een noodzakelijk iets wilde men de opgehoopte humoren verwijderen, purgeren, zoals men toen zei.

Dodonaeus; 'Alsem is een zeer goed en nuttig ding voor diegene die week of zwak van maag zijn of pijn in hun maag hebben en verladen zijn met hete galachtige of kolerieke gele vochtigheid, want ze laat dergelijke vochtigheden door haar bitterheid eensdeels met de kamergang en eensdeels met de plas lossen en afgaan en daarboven versterkt ze met haar tezamen trekkende kracht de maag. Maar voor een maag die met koude vochtigheden en fluimen (Pituita genoemd) verladen is en ook voor de longen en borst die daarmee verstopt zijn is ze niet geschikt, zegt Galenus.

Dat hetzelfde kruid dat nuchter of voor de maaltijd ingenomen is de dronkenschap beletten kan en de

walging of opwerpen van de maag beschutten wordt van Dioscorides geschreven, voorwaar men ziet dat het de maag zeer behulpzaam is zowel na als voor de maaltijd want als die door spijs of drank overladen is kan ze die zeer gauw in hun oude stel zetten en genezen.

Tegen de langdurige en slepende koortsen, vooral de driedaagse malariakoorts is de alsem dikwijls zeer nuttig want ze versterkt niet alleen de maag of verwekt de lust tot eten, maar maakt bovendien de lever ook heel kloek en sterk en ontlast die van verstoppingen omdat ze alle bedorven en kwade vochtigheden door de aderen zuivert en lost.

Alsem is ook zeer nuttig voor diegene die het bloed dat uit de milt komt door spuwen of braken kwijt worden en overgeven, wat zo gebeurt wanneer de milt met grof bloed vervuld en gespannen of gezwollen is zichzelf ontlast en leeg maakt. Dan het gebeurt vaak dat de zieken zeer veel bloed van boven door het braken overgeven en ook niet weinig zwart en heel bedorven bloed van onder dat met de vuiligheid en drek gemengd is kwijt worden en uitwerpen. Zelfs gebeurt het soms, ja vaak dat in die geweldige en al te overvloedige braken de zieke komt te bezwijken of indien hij zijn krachten herhalen kan in een moeilijke en bijna ongeneeslijke waterzucht (Ascites genoemd) mettertijd valt, vooral wanneer deze braking vaak weer komt. Van deze nood en ongeval kan de alsem de zieke vaak verlossen indien hij na de braking zijn krachten herhaalt en eensdeels vernieuwd heeft en de alsem op zo'n manier of wijze bereid wordt als het hem goed dunkt en lange tijd wil gebruiken.

Bovendien jaagt alsem ook alle wormen uit het lichaam en darmen en niet alleen van binnen in het lichaam genomen, maar ook van buiten opgelegd. Ze weerstaat ook alle verrotting en verbetert de stinkende adem.

In de pleisters en andere dergelijke dingen als baden en nat maken die van buiten gebeuren om iets te drogen of dicht te maken is dit kruid ook zeer krachtig en geschikt.

Dioscorides zegt ook dat alsem zeer nuttig is tegen alle winden en opblazen en ook tegen alle weedom, walging en opwerpen van de maag en smarten van de buik als het met Seseli en Nardus celtica gemengd is of met het zaad van dezelfde kruiden gedronken wordt. En ook dat ze de geelzucht genezen kan als het in water gekookt of geweekt is en als men elke dag van dat sop of water een roemertje inneemt.

Alsem met azijn gedronken is ook zeer geschikt tegen de wurging of dicht dringen van de keel die komt na dat men venijnige kampernoelie of duivelsbrood gegeten heeft. Met wijn gedronken is ze goed tegen alle vergiftigingen en vooral die van scheerling en tegen de beten van de spinnen en andere vergiftige dieren, namelijk die men zeedraak noemt.

Met honing en salpeter op de keel gelegd geneest de squinancie of zwellen van de keel, met water op de puisten of zwellen die 's nachts komen (Epinyctides genoemd) gedaan, verdrijft die, met honing geneest ze de blauwe ogen. Tegen het schemeren van de ogen en de etterachtige of bloedende oren is dit kruid ook zeer nuttig op dezelfde manier gebruikt of met zoete wijn gekookt

Alsem met vijgen, salpeter en meel van dravik tezamen gemengd komt diegene te hulp die water laden en miltzuchtig zijn door het op de buik of zijde te leggen.

Van alsem wordt ook wijn gemaakt die men alsemwijn noemt die in alle voorbeschreven gebreken zeer goed is.

Dit kruid in de kleerkasten gelegd bewaart de klederen dat er geen motten of schieters in komen. Ook als men alsem in olie weekt zal alles dat men met die olie bestrijkt geen vliegen, muggen of muizen aan komen. Het water daar alsem in gekookt of geweekt is en als men daar iets mee begiet en besproeit beschermt dat tegen de muizen.

Alsem dat met water gemengd is geneest de bloedige puisten aan de benen, met honig op de blauw geslagen leden des lichaam gestreken verdrijft of verspreidt het gestolde bloed. Insgelijks met zoete wijn als bastaard gekookt en op de smertende ogen gestreken verdrijft de weedom zeer gauw. Als men de damp of rook van alsem in de tanden of oren ontvangt dan geneest ze de pijn er van. Gestampt met Cypersche was is het zeer goed tegen de pijn voor het hart en voor de lever, maar met olie van rozen is ze goed tegen de lange kwelling van de maag door het van buiten op te strijken. Alsemwijn is goed tegen alle voorschreven gebreken als er geen koortsen bij zijn. Water daar alsem in geweekt is en daar inkt van gemaakt wordt om te drukken of om te schrijven bewaart het gedrukte of geschrevene dat er geen muizen aan komen, als sommige geloven, hoewel dat dit niet zo te doen is en de inkt waar men mee drukt geen

water verdraagt. Daarom zal men dat papier met dat voorbeschreven water vochtig of nat mogen maken voordat men gaat drukken.

Het zaad gedronken stopt de bloedgang of rode loop. Men maakt van dit zelfde kruid conserven, siropen, trochiscen en oliën die al te lang zouden zijn om te beschrijven. De konserf is de voor waterzuchtige mensen het meest nuttig om die te maken, neem de bloemen met de malste en teerste toppen van alsem en stamp die met viermaal zoveel suiker zolang tot dat dit alles tezamen goed gemengd is. Laat dit net als andere conserven een hele maand lang in de zon goed rijzen en gaan. Van deze konserf gebruikt men een half ons per keer drie uur voor het middagmaal. Maar die hier van enige baat of hulp verwacht die moet zijn lichaam eerst wel reinigen en purgeren. Voorts is deze konserf veel beter als ze van echte gewone alsem gemaakt wordt, dat is de alsem met brede bladeren, maar die andere konserf van alsem wordt gemaakt en die niet zo bitter is wordt van de meesteressen, vroedvrouwen en bewaarsters gezocht omdat ze niet zo bitter is en daarom gemakkelijker ingezogen wordt. Maar ze zijn bedrogen, want is het zo dat alsem niet bitter is dan heeft ze geen natuurlijke liefelijke hitte (zoals Lobel betuigt) nog gezonde kracht. Van buiten gebruikt men alsem aldus. Het water van alsem, als men daar de slaap of slag van het hoofd mee wast, verdrijft de hoofdpijn die van koude komt. Alsem met averone bij het koren of tarwe gelegd bewaart dat lange tijd van bederven of verduffen en ook van de mijten en ander diergelijk schadelijk gedierte. Met wilde Origanum verdrijft ze de mieren..

Olie daar alsem in geweekt is verdrijft de vlooiën als men het lichaam daarmee strijkt.

Water daar alsem in gekookt is geweest en tegen de muren gespreid, gegoten of gesprenkeld jaagt de wandluizen weg.

Alsem beschermt ook vele dingen van stank en verrotting en daarom gebruikt men dat veel om de dode lichamen te bewaren tegen het verrotten dat balsemen genoemd wordt, zo wanneer men dat met het kruid balsem of het sap er van dat doet, maar als dat met alsem gebeurt dan zou men be-alsemen mogen noemen'.

Zie verder: <http://volkoomenoudeherbariaenmedisch.nl/> en : <http://www.volkoomen.nl/>